

tate. Confirmant verò propriam sententiam eo quod in Ecclesia Christi duo sint genera personarum. *Can. Duo sunt genera. caus. 12. q. 1.*; et duplex sit potestas ecclesiastica et civilis, quarum prior tanto secundæ præstat, quanto nobiliora sunt spiritualia præ temporalibus. Jamvero ipse ordo potestatum exigit ut Superior non subjiciatur inferiori. Igitur qui potestatem ecclesiasticam possident immunes esse debent a laica, vi ipsius institutionis potestatum, id est jure divino.

26. Aliorum sententia est immunitatem hanc totam pendere a jure humano, et quidem ortum habuisse ex concessione laicæ potestatis. Quod probare conantur ex pluribus locis juris præsertim *ex cap. ult. De rebus Eccl. non alienand.* in quo asseritur libertatem ecclesiarum munitam fuisse privilegiis principum sæcularium. Quare *in auth. statuimus Cod. De Episcopis et Clericis* per modum legis privilegium fori clericis conceditur.

27. At media sententia inter utramque videtur tenenda esse, ut nempe dicamus privilegium hujusmodi institutum fuisse et determinatum ab Ecclesia et recognitum ab auctoritate civili, in niti vero intentioni juris divini, id est habere fundamentum in jure divino. Hæc sententia apprimè firmatur a Conc. Trid. *in cap. 20. Sess. 25. De Ref.* ubi tradunt Patres hoc privilegium constitutum fuisse *divina ordinatione*, et ecclesiasticis sanctionibus. Porro hæc locutio satis indicat Concilium non tenuisse immunitatem Clericorum a laica potestate procedere ex stricto et proprie dicto jure divino. Ordinatio enim divina exprimit intentionem juris, non vero præceptum et legem positivam Christi. Aliis verbis jus divinum est ipsa voluntas Dei, aliquid præcipiens, vel aliquid prohibens hominibus intimata vel per humanam rationem vel per divinam revelationem. Ordinatio autem divina comprehendit ea quæ constituta quidem sunt ab Ecclesia, tamen directe fundantur in ipso jure divino, quatenus jus divinum melius explicent et evolvant, efficiantque ut concreta œconomia christianæ societatis, perfectiori modo respondeat spiritui et intentioni divini institutoris Ecclesiæ.

Confirmatur hæc sententia ex facto. Nam variis modificationibus hoc privilegium ex Ecclesiæ auctoritate subjectum fuit, ita ut dici possit in sua specifica forma et in sua conditione juridica, hoc privilegium pendere ab ecclesiasticis sanctionibus. Neque mirum si in sacris canonibus aliquando hoc privilegium de jure

divino esse dicatur. Nam sæpe inter fideles N. T. dictum est esse de jure divino id quod solum maxime erat conveniens et fuerat observatum in V. T. Ita loquuntur canones in materia de decimis ecclesiasticis. Principes vero laici nihil aliud fecerunt in suis legibus quam fateri ratum habere et civili sanctione tueri id quod in Ecclesia observabatur, et eadem Ecclesia utens jure suo, ex potestate sibi a Christo facta, instituerat. Cujus institutionis semina in Paulinis epistolis reperiuntur. Etenim in epist. I^a. ad Timot. cap. 5. v. 19. nulla facta exceptione inter crimina mere ecclesiastica, et crimina communia, Paulus normam determinat ab Episcopo servandam in accusatione contra presbyterum recipienda scribens 'Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus'.

28. Ex data notione hujus exemptionis personarum clericorum a laica potestate sequitur, privilegium fori non absolute esse necessaria pro Ecclesiæ conservatione, secus esset de stricto jure divino, pertinere tamen ad honorem et dignitatem Ecclesiæ, ut in suo statu permanenti facilius respondeat intentioni divini Institutoris. Quare privilegium hujusmodi nisi servetur, non parum nocenti ordinariæ regimen et ordinaria conditio Ecclesiæ patitur. Exinde concluditur non posse illud contraria consuetudine præscribi. *Capp. 8. et 17. De Judiciis.* Quia consuetudo nullius est valoris, quando abrumpit nervum ecclesiasticæ disciplinæ. Cf. hac in re *capp. 7. De Præscrip. et 5. De Consuetudine.*

29. *Queritur* utrum privilegium fori, quod Clericis competit, possit tolli a Romano Pontifice, et Clerici ipsi subjici laicæ potestati.

Revocamus in mentem privilegium clericorum sortiendi forum proprium, non respicere in sensu tituli causas ecclesiasticas et officia sacri ministerii clericorum, sed causas mere civiles et criminales eorundem. Nam si de causis ecclesiasticis sermo esset, quamvis posset R. Pontifex aliquam causam laicæ personæ delegare, tamen procul dubio non posset in genere causas omnes ecclesiasticas relinquere laicæ potestati et absolute sine ulla limitatione derogare privilegio auctoritatis ecclesiasticæ, quod inductum est jure divino. Jure enim divino propria et supernaturalis potestas in Ecclesia instituta est, qua et leges ferantur, et quæstiones in causis spiritualibus dirimantur. Renunciare huic divini juris privilegio, idem esset ac transferre in laicas personas, seu in civi-

lem principatum eam potestatem, quam Christus Sacerdotibus suis pro regimine spirituali Ecclesiæ concessit. Sermo igitur est de causis civilibus et criminalibus clericorum.

Profecto non admitterem Rom. Pontificem posse destruere immunitatem clericorum, et prorsus cassando privilegium fori, omnemque destruens distinctionem inter clericos et laicos, penitus clericos in judiciis submittere laicæ potestati. Nam aliquo modo servanda est semper intentio juris divini, seu divina ordinatio qua clerici præstant laicis, et sublimiorem dignitatem possident. Rom. vero Pontifex, qui supremam habet potestatem in ædificationem et non in destructionem Ecclesiæ, prohibetur ea decernere, quæ lædunt honorem status Ecclesiæ universalis, ceu post gloss. *in cap. 4. De Concess. Præbend.* adnotant et defendunt principes juris nostri interpretes. Quisque autem videt non parum minui honorem et dignitatem Ecclesiæ Christi, si per modum legis a supremo capite ejusdem Ecclesiæ, tribunalibus laicorum submitterentur non clerici minores, sed etiam majores et ipsi Episcopi. Pastores enim ab ovium judicio penderent, Ecclesia politicæ potestati subjiceretur.

30. At ob urgentes circumstantias, ob specialem conditionem locorum et temporum, potest Romanus Pontifex vel tolerare, vel etiam permittere, ut causæ clericorum a laicis personis quibusdam in locis, et certis sub conditionibus, cognoscantur et definiantur. Quæ permissio si de christianis personis sermo sit considerari etiam potest ceu species delegationis ecclesiasticæ, quæ ex privilegio Pontificis etiam a laicis potest exerceri. Ad rem facit *Cap. Decernimus 2. De Judiciis.* Pariter ob rationabiles causas potest Rom. Pontifex privilegium fori modificare et aliquantisper immutare, necnon coarctare intra limites strictiores sive relate ad loca, sive relate ad personas, sive relate ad causas. Quemadmodum videmus factum a Bonifacio VIII. *cap. un. De Clericis conjugat. in VI°.* qui exclusit ab hoc privilegio clericos conjugatos, non gestantes habitum et tonsuram, et a Tridentino in *cap. 6. Sess. 23. De Reform.*, ubi Patres decernunt novam conditionem ut clerici minores fori privilegio gaudeant.

31. *Queritur* an clericus possit renunciare suo juri et assentiri ut coram laico iudice conveniatur.

In *capp. 12. et 18. h. t.* negativa datur responsio. Scilicet renunciatio non valet sive fiat coacte sive libere, sive etiam jura-

mento firmetur. Hinc altera pars seu actor non potest conventionem cum clerico inita etiam cum juramento juvari, ut eundem clericum ad laicum tribunal pertrahat. Ratio decisionis ex natura privilegii deducitur. Privilegium enim quamvis respiciat personas clericorum, tamen non est mere personale et in commodum directum et exclusivum personarum. Concessum siquidem est singulis clericis prout pertinentibus ad cœtum ministrorum Ecclesiæ et in honorem ordinis clericalis, ac proinde considerari potest ceu privilegium publici juris cœtus clericalis, cui juri pacta privatorum seu individuorum clericorum derogare nequeunt, uti ait Pontifex in *cap. 12. h. t.*

32. *Queritur* quibusnam competat privilegium fori.

Privilegium est clericorum. Hinc 1°) Clerici in majoribus ordinibus constituti eo frui debent, quoadusque facti incorrigibiles et ab ordine clericali depositi et degradati non tradantur curiæ sæculari. *Cap. 10. De Judiciis.* 2°) Clerici etiam minores, seu qui vel simplici tonsura initiati sunt, vel minores ordines susceperint, dummodo conditiones a jure requisitas observent. *Conc. Trident. in c. 6. Sess. 23. De Ref.* has conditiones exponit. Videlicet a) ut clericus habitum et tonsuram deferat; b) ut alicui Ecclesiæ inserviat de mandato Episcopi, vel in Seminario clericorum commoretur, vel in Schola aut Universitate de licentia Episcopi quasi in via ad majores ordines versetur. Quod si clericus fuerit conjugatus præter duas allatas conditiones, requiritur ut ejus matrimonium fuerit cum unica et virgine juxta *cap. un. De Cleric. conjug. in VI°.* Qua in re animadvertendum est non requiri *explicitum* mandatum Episcopi, qui designet Ecclesiam clerico minori, sed sufficere mandatum *presumptum*, seu satis esse si clericus inserviat de facto alicui Ecclesiæ, nec Episcopus resistat. Ita resolvit *S. Cong. Con. in 'Neapolit'. 1. Feb. 1614.* 3°) Nomine clericorum veniunt etiam monachi, et regulares omnes Religionum ab Ecclesia approbatarum, tam professi, quam novitii. Insuper veniunt etiam moniales et earum conversæ et novitiæ. Omnes enim istæ personæ addictæ censentur divino servitio, et mancipatæ speciali modo, muliebri conditioni adæquato, sacris mysteriis. 4°) Veniunt tandem sub eodem censu eremitæ, qui habitum susceperint ab Episcopo, et ab ejus jurisdictione et correctione dependant.

33. *Queritur* an in criminalibus causis semper clericus gaudeat privilegio fori. De hac quæstione agit *cap. 10. Cum non ab homine. De Judiciis*, in quo statuit Pontifex ordinem servandum in applicatione pœnarum contra clericos facienda, et decernit solummodo clericum incorrigibilem amittere privilegium fori, illumque esse tradendum curiæ laicali, ut congrue puniatur. Ordo pœnarum hic est. Cum constiterit de clerico crimine, quod promereat depositionem, clericus deponendus est ab Episcopo. Si se corrigat clericus, et pœnitentiæ injunctæ satisfaciatur, non ultra ad alias pœnas proceditur. Quod si incorrigibilis sit, quia vel eadem vel alia crimina patret, excommunicatur. Crescente autem contumacia anathemati subjicitur, quæ pœna major ipsa excommunicatione censetur, quia scindit penitus hominem ab Ecclesia, et quia solemnioribus ceremoniis infligitur. *Can. 106. c. 11. q. 3.* Quod si adhuc non resipuerit, et in profundum malorum devenerit, traditur curiæ sæculari, digna pœna, ceu persona laici hominis, plectendus.

Non desunt doctores, qui tenent jure canonico pro quolibet crimine gravi ex. gr. homicidii insidiosi, aut sacrilegii, furti etc.; clericum statim non servatis juridibus cit^{re}. Constitutionis Cœlestini III. tradi curiæ sæculari, et ita explicant citatum *cap. 10.* Verum contra dicendum est. Nam Innocentius III. successor Cœlestini in *cap. 6. De pœnis* respicit clericos deprehensos in latrociniiis, aliisque magnis criminibus esse quidem deponendos, non vero brachio sæculari tradendos. Quare vera explicatio *cap. 10. De Judiciis* est, ut nempe instar regulæ generalis, neminem clericorum, quantumvis flagitiosum posse statim degradari ab Episcopo et tradi curiæ sæculari, sed servandum esse ordinem pœnarum *cap. 10. cum non ab homine*, nec esse tradendum curiæ sæculari, nisi cum apparuerit incorrigibilis. Excipiuntur autem crimina sive ex jure communi antiquo, sive ex constitutionibus pontificiis posterioribus, pro quibus constituta est absolute pœna degradationis clerici, et traditio rei illico facienda curiæ sæculari. Crimina sunt præsertim 1) crimen hæresis, et specialiter ex lapsu iterato. *Cap. 9. §. Præsenti. et §. Illos. De Hæreticis.* 2º) Crimen falsificationis literarum Apostolicarum. *Cap. 7. De crimine falsi.* 3º) Conspiratio in proprium Episcopum. *Can. Si quis Sacerdotem c. 11. q. 4.* 4º) Crimen assassinii, dummodo secuta sit sententia declaratoria assassinii. *Cf. Const. 'Aequa et circumspecta' Cle-*

ment. VIII.; nec non *cap. 1. De Homicidis in VIº.* 5º) Crimen nefandum sodomia. *Const. 'Horrendum illud scelus' S. Pii V.* 6º) Tandem clerici falsi monetarii in Italia finibus. *Const. (74.) Urbani VIII. In suprema.*

Carent etiam privilegio fori clerici, qui hystriionum artem per integrum annum exercuerint. In hac enim hypothese ipso jure clericus amittit omne privilegium ordinis clericalis. *Cap. un. De vita et honestate clericorum in VIº.* Quod si ad brevius tempus hanc artem exercuerit clericus, et tertio monitus eam non reliquerit, per sententiam judicis expoliatur omni privilegio clericali. *Cit. cap. un. De vita et honest. cler. in VIº.*

34. *Queritur* an clericus gaudeat privilegio fori etiam pro obligationibus civilibus, vel criminibus contractis, antequam clericali militiae esset adscriptus. Profecto nullum dubium est gaudere privilegio fori ecclesiastici, si res sit adhuc integra, seu si quæstio nondum fuerit deducta ad tribunal. Privilegium enim superveniens, eximit ab onere, quo quis antea tenebatur. *Cap. Cum Capella. De Privilegiis et can. Frater noster caus. 16. q. 1.* Præsertim cum nulla præventio præcesserit ex parte judicis, quo judex fecerit causam suæ jurisdictionis. *Arg. cap. 19. h. t.* — Quid vero si præventio causæ locum habuerit, nec fuerit amplius integra. Distinguendum est inter causam civilem et criminalem. In civili poterit quidem judex laicus procedere usque ad sententiam definitivam et illam exequi in bonis, non vero in persona clerici. Scilicet non potest clericum in carcerem conjicere, vel alia pœna personali eum plectere. Quia persona clerici exempta est a laicali potestate. Si vero sermo sit de criminali causa, iterum distinguendum est, utrum laicus qui deliquerat factus fuerit clericus ex honesta intentione, aut ex fraude ad vitandam jurisdictionem laici tribunalis. In primo casu clericus gaudet privilegio fori. In secundo vero minime. Hinc potest judex laicus procedere et pronunciare sententiam contra clericum, illam tamen exequi utique potest in bona clerici, non vero in ipsam clerici personam, nisi fuerit degradatus et curiæ sæculari traditus. Ratio est quia ipsum jus abhorret a fraude, qua quis ut fugeret sæculare iudicium, clericalem habitum assumeret, ceu ait *Trident. in c. 3. Sess. 23. De Ref.* Hinc acta iudicii contra clericum valent, licet ejus persona perstringi nequeat a laico iudice, ob ejus personalem immunitatem.

35. Quid vero si dubium oriatur an aliquis præventus a iudice laico sit necne clericus?

Si clericus minor antequam caperetur a iudice vel præveniretur in causa sese, dimisso habitu, gerebat uti laicum, vel non servabat alias conditiones tridentinas *in c. 6. Sess. 23. De Ref.* dubitari nequit, quin iudex laicus procedere contra ipsum possit. Quod si vero reus captus vel præventus a iudice, gestaverit habitum et tonsuram, et simul revera dubitatur utrum sit clericus necne, cognitio qualitatis clericalis pertinet ad iudicem ecclesiasticum. *Cap. 12. De Sent. excomm. in VI.*

36. *Queritur* utrum excommunicatio incurratur quando ad forum laicum aliquis clericus trahitur.

Respondeo Quæstio considerari potest tum relate ad iudicem tum relate ad actorem, qui clericum trahit ad tribunal civile seu laicum. In *cap. 2. h. t.* traditur iudicem, qui præsumat ad suum tribunal clericum trahere, incurrere excommunicationem majorem, ita ut ab Ecclesia sequestratus habeatur, quoadusque reatum suum non emendaverit. Hæc pœna renovata est a Martino V. in Const. *'Ad comprimendas'*, edita Kal. Feb. an. 1428: nec non renovata est in Bulla *'In cœna Domini'* sub nn. 15. 17. 18. Pœna hujusmodi erat latæ sententiæ, hinc ad eam refertur Const. Summi Pontificis Pii IX. *'Apostolicæ Sedis'* lata mense Octobris 1869, in qua coarctantur censuræ ecclesiasticæ, adeo ut modo ex antiquo jure non amplius existant censuræ latæ sententiæ præter illas, quæ in dicta Const. vel explicite, vel saltem implicite infliguntur. Porro inter excommunicationes latæ sententiæ speciali modo Romano Pontifici reservatas n.º. 7.º. legitur excommunicatio. Contra cogentes sive indirecte sive directe iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas præter canonicas dispositiones, item edentes leges vel decreta contra libertatem aut jura Ecclesiæ *'Quoniam hæc dispositio visa est aliquantulum obscura, dubium propositum fuit S. Congregationi Supremæ Inquisitionis, quæ S. Congregatio est legitima interpret Constitucionis 'Apostolicæ Sedis'. Sacra autem Congregatio Inquisitionis respondit die 1. Febr. ann. 1871 per hæc verba 'Excommunicationem eos non attingere, qui subordinati sint, etiamsi iudices fuerint, sed in eos latam esse, qui a nemine coacti, vel talia agunt, vel alios ad agendum cogunt'. Ex allatis locis sequitur iudicem, qui ratione officii sui, idest sub imperio legis procedit in cognitione causæ ci-*

vilis vel criminalis contra clericum, qui ad tribunal ejus trahitur, non incurrere pœnam excommunicationis latæ sententiæ. Quare in hoc puncto correctum est jus antiquum.

37. Verum quid dicendum de actore qui trahat clericum ad laicum tribunal in causa civili vel criminali? Incurritne excommunicationem? Profecto negari non potest, actorem in casu peccare contra legem explicitam Ecclesiæ, qua prohibetur ne Clerici trahantur ad tribunal laicum. Insuper præmittimus quæstionem nostram non respicere loca, in quibus per concordata vel per speciales dispositiones provisum est, quomodo procedi possit in causis civilibus et criminalibus clericorum. Hinc in Const. *'Apostolicæ Sedis'* n.º. 7.º. excommunicatio infligitur illis, qui præter canonicas dispositiones cogunt penes iudices laicos clericos comparere.

Hiscæ præmissis adsunt argumenta pro sententia affirmante et pro sententia negante.

38. *Sententia negans.* 1º) quidem pro negante sententia dici potest actorem persequi jus suum. Quoniam vero hodie ferme universaliter non admittitur amplius efficacia sententiæ tribunalis ecclesiastici in materia non ecclesiastica, actor nisi posset clericum vocare ad tribunal laicum, nullum aliud medium juridice efficax haberet ad proprium jus tuendum et obtinendum. Hinc hodie generaliter loquendo vel actor trahere potest clericum ad tribunal laicum, vel nuncium dare debet juri suo. Ecclesia autem non præsumitur per legem suam et per privilegium personis concessum velle præjudicium inferre juri tertiæ personæ.

2º) Excommunicatio in citato loco Constitutionis *'Apostolicæ Sedis'* infligitur contra cogentes, atqui non est actor qui cogit iudicem ad trahendum etc.; sed est iudex et ipsa lex et auctoritas civilis, quæ ponit iudicem in tali conditione, ut non possit sese eximere a iudiciis contra clericos instituendis.

3º) Spiritus seu intentio Pontificis in edenda Constitutione *'Apostolicæ Sedis'* uti patet ex ipso proëmio, fuit ut coarctaret veteres censuras latæ sententiæ. Jam vero juxta ea, quæ exposuimus, in antiquo jure pœna excommunicationis statuta erat solum contra iudices præsumentes condemnare clericos, de actore autem tacebat vetus jus quoad pœnam. Si igitur in n.º. 7.º. Const. comprehenderetur actor, eo ipso Const. ampliaret censuras.

39. *Sententia affirmans.* 1º) quidem in n.º. 7.º. sæpe citato infligitur pœna excommunicationis contra cogentes iudices ad tra-

hendum etc.; et deinde circa finem infligitur excommunicatio contra edentes leges et decreta contra libertatem et jura Ecclesiae. Jamvero in ista secunda parte dispositionis nemo non videt venire ipsum principem, idest auctoritatem civilem, et Gubernium, quod eo ipso quo subjiciat Clericos judici laico edit leges contra libertatem et jura Ecclesiae. Igitur quando Pontifex loquitur de cogentibus, non loquitur de auctoritate civili, quae ponit judices in conditione, ut non possint se eximere a judiciis peragendis contra clericos. Porro seposita auctoritate civili, qui proprie cogit judicem ad trahendum clericum uti reum ad suum tribunal, est actor. Si quidem posita actione in civilibus et accusatione in criminalibus, judex non potest se eximere a judicii actis instituendis et prosequendis. Quin imo judex tenetur penitus adherere citationi actoris. Hinc distingui solet officium *nobile* et *mercenarium* judicis. Judex exercet officium nobile quando proprio motu inquit et procedit. Exercet autem officium mercenarium, quando ab actore invocatur ejus auctoritas contra reum; quo in casu judex ad morem mercenarii, qui fideliter exequi tenetur mandatum domini, debet etiam adherere petitioni actoris. Ergo actor revera cogit judicem ad trahendum Clericum ad suum tribunal. Quare sumus in terminis n. 7ⁱ. superius relati Const. 'Apostolicae Sedis'.

2°) Juxta responsionem S. Congregationis Sup. Inquisitionis, supra relatam, excommunicatio in cit. n. 7°. Constitutionis, lata est contra eos, qui a nemine coacti cogunt judices etc. Jam vero actor cum absolute loquendo posset renunciare juri suo, revera dici potest autem in genere eum a nemine esse coactum et ideo cum de facto ipse compellat judicem ad judicandum contra clericum in actore verificantur extrema responsionis Sacrae Congregationis. Ergo.

3°) Confirmatur haec sententia ex practica applicatione S. Congregationis de Propaganda Fide, quae in terminis applicavit n. 7°. Constitutionis, de quo agimus prout patet ex Responsione d. 13. Julii ann. 1874.

4°) Quoad argumenta sententiae negativae fieri possunt validae observationes ad eadem infirmanda. Et quoad 1^m verum non est actori praesto non esse medium ad suum jus assequendum, namque actor potest confugere ad auctoritatem ecclesiasticam, quae postquam viderit per aliam viam illum non posse persequi jus suum, dispensare potest quoad legem privilegii fori, et ita actor

tuta conscientia potest trahere clericum ad tribunal laicum. Et revera S. Sedes communicat Episcopis facultatem, ut possint concedere actoribus licentiam adeundi forum laicum etiam contra clericum.

2um argumentum jam praecipuum est in 1°. argumento sententiae affirmantis.

Quoad 3^m argumentum animadverti potest finem legis non cadere sub lege. Insuper licet intentio legis in genere fuit, ut coarctarentur censurae veteres latae sententiae, tamen nihil impedit quominus specialis dispositio in re nostra ferretur, ad absistendum ab usibus percrepantibus, ex quibus factum est nostris temporibus, ut ad laicum tribunal a vilissimis etiam personis traherentur spectatissimi sacerdotes, Episcopi, et S. R. E. Cardinales, cum scandalo fidelium.

Ceterum haec dicta sint theoretico modo. Quoad praxim enim expectamus authenticam responsionem S. Congreg. Sup. Inquisitionis.

De amissione privilegii fori.

40. Amittitur a clericis privilegium fori 1°) ob aliquod crimen supra descriptum, vel ob incorregibilitatem in criminibus, aut ob exercitium artis mimicae, vel histrionis juxta dicta superius. 2°) Si clericus in minoribus ordinibus constitutus, carens beneficio ecclesiastico non deferat habitum et tonsuram, nec inserviat alicui ecclesiae, aut non versetur in Seminario, vel in aliqua universitate studiorum de licentia Episcopi. Diximus *carens beneficio ecclesiastico*. Nam si clericus minor sit assecutus beneficium ecclesiasticum, gaudet privilegio fori, quamvis non deferat habitum et tonsuram, quemadmodum resolvit S. Congregatio Concilii teste Fagnano *in cap. 4. De Rescriptis. n. 3°*. Ratio juridica est quia Tridentinum in *cap. 6. Sess. 23. De Ref.* loquitur sub disjunctione. Regula autem 76 *Juris in VI°*. statuit 'in alternativis sufficiat alterum impleri'. Verum contra clericum minorem, qui possidet beneficium ecclesiasticum et deserit habitum clericalem et coronam, dantur sua remedia juris. Si vero sermo sit de clerico minori, qui neque possessionem neque titulum habeat beneficii ecclesiastici, ut gaudeat privilegio fori requiritur, ut deferens habitum et tonsuram vel alicui ecclesiae deserviat de mandato Episcopi, vel de licentia Episcopi degat in aliquo seminario, vel versetur pariter

de licentia Episcopi in aliqua studiorum universitate. Ex quo patet clericum minorem non habentem beneficium amittere privilegium fori quoties vel habitum et tonsuram non deferat, vel si deferat non satisfaciatur uni saltem ex illis tribus conditionibus. Quoad vero onus clerici gestandi habitum et tonsuram adverti debet, ad amittendum privilegium fori requiri depositionem habitus et tonsuræ constantem et permanentem, quæ nempe faciat arguere voluntatem relinquendi statum clericalem. Hinc si clericus occasione aliqua, et ad breve tempus deponat habitum clericalem quem solet gestare, non privatur privilegio fori. Ita respondisse S. Congregationem Concilii testatur Fagnanus *Com. in cap. 1. h. t. N.º 20.* Idem pariter dicendum de pœna privationis beneficii contra clericum non gestantem habitum et tonsuram statutam a Sixto V. in Constitutione '*Cum sacrosanctum*'. Scilicet non incidit in pœnam privationis beneficii, ac proinde non amittit privilegium fori clericus beneficium possidens qui aliquando intermiserit gestantem habitum et tonsuræ. Ita *S. Congreg. Concilii die 6. Oct. 1612.*

Immo sciendum est clericum incidentem in pœnam privationis beneficii ex Bulla '*Cum Sacrosanctum*' non amittere privilegium fori, nisi post latam a iudice ecclesiastico sententiam declaratoriam facti, scilicet clericum deseruisse habitum et tonsuram. Ita *S. Congregatio in cit. resolutione d. 6. Oct. 1612.*

Ratio harum dispositionum est quia clericus solitus gestare habitum et tonsuram, si aliquando consuetudinem intermittat, non illico dicendum est propositum immutasse. In materia insuper pœnali et odiosa amissionis privilegii factum non dicitur, quod factum non durat. *Arg. cap. 3. De Verb. signif. et cap. Ad nostram. 8. De Regular.*

41. *Quæri* potest quid sit dicendum de potestate Episcopi circa clericos, qui non observantes requisitas condiciones Concilii Tridentini in *cap. 6. Sess. 23. De Ref.* amiserint privilegium fori.

Ex resolutione S. Congregationis in *Causa Leodiensi. 12. Nov. 1630* confirmata a Summo Pontifice Urbano VIII. ann. 1634 die 1. Augusti potest Episcopus revocare ad suum tribunal clericum, qui amisit privilegium fori; ratio est quia privatio privilegii est contra personam clerici non vero in præjudicium auctoritatis ecclesiasticæ. Verum post declarationem Summi Pontificis Pii IX. datam *d. 20. Nov. 1860* per organum S. Congregationis Immuni-

tatis Ecclesiasticæ immutata videtur esse dispositio juris hac in re. Nam in casu amissionis privilegii fori ob non servatas condiciones tridentinas *c. 6. Sess. 23.*; jubet Pontifex clericum omnia amittere illico privilegia status clericalis et considerandum esse ac tractandum ceu personam mere laicam. Jam vero persona mere laica in causis civilibus et criminalibus, non Episcopo sed tribunali civili subijcitur.

TITULUS III.

De Libelli Oblatione.

In præsentis titulo incipit tractatio de ordine judiciali. Postquam visum est quid sit iudicium, et in quo foro iudicium sit tractandum, de introductione iudicii agit B. Raymundus.

1. Quamvis olim *libellus* a *citatione* distingueretur ita ut libellus esset scriptum actoris, in quo factum seu speciem et petitionem exponebat, et citatio esset iudicis mandatum reo missum ad comparendum, tamen hodie revera non distinguitur unus ab alia, et idem est citatio ac libellus introductivus iudicii. Etenim idem scriptum continet intentionem actoris et mandatum iudicis, quo reus vocatur ad comparendum coram eodem iudice, ut petitioni actoris satisfaciatur. Definitur vero libellus juxta sensum decretalium '*Brevis scriptura clara et explicita continens intentionem actoris vel accusatoris*'. *Brevis scriptura* quia ut valeat scripto confici debet; breviter vero intentionem actoris exprimit, nam non est revera defensio juris, sed potius est index facti et tituli petitionis propositæ contra reum. *Clara* debet esse citatio, est enim fundamentum pro determinando statu quæstionis, et in controversiis circa limites et materiam quæstionis attenditur plurimum intentio expressa in libello introductivo iudicii. Hæc intentio actoris tria debet continere 1º *factum*; 2º *Quid et quantum* petat actor; 3º *Causam seu titulum*, ex quo petat. Dicitur *accusatoris* vel *actoris*, quia actor proprie in civilibus, accusator in criminalibus locum habet.

2. *Quæritur* utrum actor possit libellum immutare vel emendare. Immutatio libelli contingit cum ob errorem in causa petendi, seu in titulo juris quod vindicatur, vel in actione instituta corrigendus sit libellus, et alia causa ponenda est, aut alia actio instituenda. Ita ex. gr. si quod quæsitum est ex mutuo quærendum